

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІНИ СКЛАДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПІД ВПЛИВОМ ІНТЕГРОВАНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ

Олена Горлова¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-126-8-61>

З кінця минулого століття спостерігається прискорення ускладнення систем управління підприємствами, що є закономірною реакцією на виклики зовнішнього середовища. Окрім основних економічних цілей сучасний бізнес має вирішувати екологічні, соціальні, інформаційні завдання. Практика запровадження структурованого підходу до формування ефективних бізнес-процесів на основі циклу PDCA та принципів управління якістю, зокрема принципу безперервного покращення діяльності, постійно поширюється у світових масштабах. Потреба адаптації підприємств до зовнішнього середовища, що стрімко змінюється, є стимулом запровадження все нових стандартів на системи управління, які акумулюють досвід провідних компаній. Є приклади одночасного застосування одним підприємством чотирьох, шести, дев'яти і навіть п'ятнадцяти універсальних та галузевих стандартів на системи управління [1]. Дослідження [2] показало, що тенденція накопичення стандартизованих систем управління спостерігається в усіх країнах Європи. Навіть українські підприємства, які поступаються у темпах впровадження стандартів ISO підприємствам країн ЄС, використовують одночасно два і більше стандартів універсального та

¹ Одеський національний економічний університет, Україна

галузевого характеру. Нашарування стандартизованих систем управління полегшує підприємствам процес пристосування до зовнішніх змін, однак водночас ускладнює його внутрішню систему. Наше дослідження було присвячено дієвості формування інтегрованої системи управління з метою зменшення внутрішньої складності підприємства.

Для оцінки впливу інтегрованої системи управління на складність підприємства ми застосовували науково-методичний підхід, запропонований А. Клут та ін. [3; 4]. Оцінка складності кожного елементу системи підприємства проводилась за моделлю, яка була запропонована групою науковців з Міжнародного інституту розвитку менеджменту (MIPM) [5; 6]. Симбіоз теоретико-методичних підходів було покладено в основу розробки методики комплексної оцінки складності підприємства, виражену певним інтегральним показником складності. За цією методикою було проведено оцінку впливу інтегрованої системи управління (ІСУ), побудованої на основі стандартів ISO, на внутрішню складність підприємства.

З урахуванням рекомендацій ISO щодо побудови ІСУ [1], а також вивчення літератури з TQM нами було визначено наступні елементи системи підприємства, які підпадають під вплив системи управління якістю, а також ІСУ, побудованої на основі системи управління якістю: цілі, процеси, організаційна структура, ресурси та організаційна культура. В елементі «цілі» було виділено три складові: стратегію, політику та поточні цілі підприємства. Процеси, як об'єкти впливу ІСУ, було структуровано за моделлю М. Портера [7; 8]. Це уможливило охопити оцінкою процеси (під)системи управління та керованої підсистеми підприємства. У складі елементу «ресурси» було виділено (1) людські ресурси у комплексі з організаційною культурою та (2) інші ресурси.

Зменшення складності системи підприємства означає зменшення різноманітності його елементів, числа зв'язків (фактів взаємодії), ступеня невизначеності та гнучкості/рухливості елементів. Відповідно, збільшення складності системи підприємства пов'язується з зростанням різноманітності його елементів, збільшенням числа зв'язків (фактів взаємодії) між ними, збільшенням ступеня невизначеності та гнучкості/рухливості елементів. Зв'язок визначався за допомогою експертного оцінювання з використанням шкали Лікерта з оцінками інтенсивності впливу у бік зменшення: дуже сильно (-4), сильно (-3), середньо (-2), слабо (-1) та збільшення: слабо (1), середньо (2), сильно (3), дуже сильно (4). Оцінка 0 відповідає ситуації, коли впливу впровадження та розвитку ІСУ на рівень складності не було помічено. Також шляхом експертного оцінювання визначався ступінь значущості

цілей, процесів, організаційної структури й організаційної культури та людських ресурсів, а також їхніх складників на загальну складність системи підприємства в області дії ІСУ (або автономних стандартизованих підсистем управління).

Для доведення зменшення складності системи підприємства в результаті формування інтегрованої системи управління досліджувані підприємства було поділено на дві групи: 1) такі, що мають інтегровану систему управління, 2) такі, що не створили ІСУ і мають у своїй структурі неінтегровані стандартизовані системи управління, переважно ISO 9001 та ISO 14001. Результати дослідження представлено на рис. 1.

Рис. 1. Профіль складності, сформований під впливом інтегрованої системи управління (1 група підприємств) та неінтегрованих стандартизованих систем управління (2 група підприємств) на прикладі підприємств кабельно-провідникової промисловості

Джерело: розробка автора [9]

За результатами дослідження зроблено ряд висновків:
1) впровадження стандартизованих систем управління впливає на

складність усіх елементів системи підприємства; 2) інтегрування стандартизованих підсистем управління призводить до спрощення системи підприємства; 3) впровадження стандартизованих систем управління та їх подальша інтеграція між собою та у загальну систему управління підприємства викликає нерівномірний приріст та зниження складності елементів підприємства. Третій висновок відзеркалює унікальність розвитку кожного окремого підприємства. Однак, не зважаючи на особливості профілю кожного підприємства, можна визначити елементи системи, на складність яких здійснюється найбільший вплив. По-перше, це політика підприємства та процеси управління готовою продукцією, які значно спрощуються в результаті формування ІСУ. Цікавим висновком є те, що впровадження стандартизованих систем значно ускладнює процеси розвитку технології та матеріально-технічного забезпечення (за виключенням поставок матеріалів), і навіть із створенням ІСУ темпи спрощення цих елементів значно нижчі порівняно з темпами спрощення інших елементів системи підприємства. Аналогічну тенденцію має динаміка складності інфраструктури підприємства, яка за М. Портером представляє собою управлінські процеси на рівні вищого керівництва.

Список використаних джерел:

1. The Integrated Use of Management System Standards (IUMSS) / ISO. Switzerland : ISO, 2018.
2. Gorlova O. Macro factors influencing the formation of standardized management systems of an enterprise. *European Cooperation*. 2020. Vol. 4(48). P. 68–84.
3. Kluth A., Jäger J., Schatz A., Bauernhansl T. Evaluation of Complexity Management Systems – Systematical and Maturity-Based Approach. *Procedia CIRP*. Vol. 17. P. 224–229.
4. Kluth A., Jäger, J., Schatz, A., & Bauernhansl, T. Method for a Systematic Evaluation of advanced Complexity Management Maturity. *Procedia CIRP*. Vol. 19. P. 69–74.
5. Amann. W., Nedopil C., Steger U. Understanding and Mastering Complexity. 2012. URL: <https://www.europeanbusinessreview.com/understanding-and-mastering-complexit/> (дата звернення: 17.06.2020).
6. Amann W., Nedopil C., Steger U. The meta-challenge of complexity for global companies. *Journal of Database Marketing & Customer Strategy Management*. 2011. Vol. 18. № 3. P. 200–204.
7. Системи управління якістю. Вимоги : ДСТУ ISO 9001:2015. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 22 с.
8. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / Пер с англ. 2-е изд. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2006. 715 с.
9. Горлова О. П. Формування інтегрованої системи управління промисловим підприємством : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Одеса, 2021. 21 с.